

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони
здоров'я України

22 липня 1993 року № 166

(в редакції наказу Міністерства
охорони здоров'я України

від _____ № _____)

Положення про деякі питання післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників

I. Загальні положення

1. Це Положення врегульовує порядок проведення деяких заходів безперервного професійного розвитку медичним та фармацевтичним працівникам.

Для здобуття нових та удосконалення раніше набутих компетентностей медичні та фармацевтичні працівники здобувають післядипломну освіту та проходять безперервний професійний розвиток.

2. У цьому Положенні термін «спеціалізація» вживається в значенні набуття медичним та фармацевтичним працівником спеціальності, передбаченої переліком спеціальностей, затвердженим МОЗ.

Інші терміни вживаються у цьому Положенні у значеннях, наведених в Законах України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про освіту», «Про вищу освіту».

3. Структурними підрозділами з післядипломної освіти закладів вищої освіти, закладами післядипломної освіти (далі – заклади вищої (післядипломної) освіти), що здійснюють підготовку медичних та фармацевтичних працівників, здійснюються такі заходи безперервного професійного розвитку:

цикли тематичного удосконалення;

цикли спеціалізації;
тематичне навчання (фахові школи, семінари, майстер-класи тощо);
навчання на симуляційних тренінгах або тренінгах з оволодіння практичними навичками (далі – тренінг);
наукові та/або науково-практичні конференції (у тому числі конгреси, з'їзди, симпозіуми).

4. Закладами охорони здоров'я та клінічними кафедрами закладів вищої (післядипломної) освіти здійснюються такі заходи безперервного професійного розвитку:

професійне медичне стажування за межами закладу охорони здоров'я, де працює працівник;

тематичне навчання (фахові школи, семінари, майстер-класи тощо);
науково-практичні конференції (окрім конгресів, з'їздів, симпозіумів).

5. Інші заходи безперервного професійного розвитку проводяться у порядку, встановленому законодавством.

II. Проходження циклів тематичного удосконалення

1. Цикли тематичного удосконалення передбачають удосконалення професійних знань і навичок шляхом навчання за професійними навчальними програмами з метою оновлення наявних та отримання нових теоретичних і практичних знань.

Цикли тематичного удосконалення проводяться у зв'язку з підвищенням вимог до рівня кваліфікації, необхідністю освоєння сучасних та нових методів вирішення професійних завдань, формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих в результаті теоретичної підготовки, необхідністю вивчення світового досвіду, формування організаторських навичок для виконання обов'язків на займаній або на більш високій посаді.

2. Цикли тематичного удосконалення можуть проводитись з відривом від виробництва (в очній формі) та у формі виїзних циклів.

Очна форма передбачає особисту участь медичного та/або фармацевтичного працівника у місці її проведення та/або дистанційну участь в режимі реального часу.

Виїзний цикл передбачає проведення тематичного удосконалення шляхом виїзду на місце поза закладами вищої (післядипломної) освіти з необхідними навчальними матеріалами та обладнанням.

3. Програми циклів тематичного удосконалення повинні відповідати принципам доказової медицини, галузевим стандартам у сфері охорони здоров'я та вимогам до кваліфікаційних характеристик працівників охорони здоров'я.

4. Тривалість циклу тематичного удосконалення визначається навчальним планом і програмою циклу тематичного удосконалення та становить 1 або 2 тижні.

5. Навчальні плани і програми циклів тематичного удосконалення розробляються закладами вищої (післядипломної) освіти та затверджуються вченою радою цих закладів.

6. Відповідальність за направлення медичних та/або фармацевтичних працівників на цикли тематичного удосконалення згідно з тематикою циклів несуть заклади охорони здоров'я.

7. Перед початком циклу тематичного удосконалення закладом вищої (післядипломної) освіти здійснюється контроль рівня знань особи у формі тестування.

8. Цикл тематичного удосконалення вважається закінченим після успішного складання іспиту відповідно до програми навчання. Іспит складається з:

тестування, що передбачає індивідуальний перелік (від 30 до 60) закритих тестових завдань, серед яких один варіант відповіді є правильним. На проходження тестування дається від 60 до 90 хвилин залежно від кількості тестових завдань;

оцінки практичних навичок в симуляційних умовах (в симуляційних центрах, на манекенах тощо), якщо програма навчання передбачала вдосконалення або набуття практичних навичок;

вирішення клінічних завдань, що передбачає розгляд 3 ситуаційних завдань на клінічне мислення.

Медичним та фармацевтичним працівникам, які закінчили навчання та успішно склали іспит, видається посвідчення за формою згідно з додатком 1 до цього Положення.

III. Проходження циклів спеціалізації

1. Спеціалізація проводиться на циклах спеціалізації в закладах вищої (післядипломної) освіти після закінчення інтернатури з основної спеціальності.

2. Медичні та фармацевтичні працівники, які пройшли цикли спеціалізації, підлягають атестації на визначення знань та практичних навичок з конкретної спеціальності в порядку, затвердженому МОЗ.

За результатами атестації медичний працівник отримує сертифікат встановленого зразка, фармацевтичний працівник отримує свідоцтво встановленого зразка.

3. Медичний та фармацевтичний працівник має право проходити спеціалізацію з декількох спеціальностей.

4. Лікарі, які не працювали більше трьох років за конкретною лікарською спеціальністю і бажають відновити медичну практику, проходять у закладах вищої (післядипломної) освіти цикли спеціалізації.

Лікар, який своєчасно не пройшов атестацію або якому відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження звання лікаря-спеціаліста, не може займатися лікарською діяльністю за цією спеціальністю без попереднього проходження стажування.

З часу відновлення медичної практики за певною спеціальністю такі особи здійснюють безперервний професійний розвиток.

IV. Атестація на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням або підтвердженням звання «лікар-спеціаліст»

1. Лікарем-спеціалістом за однією зі спеціальностей, що передбачена Переліком лікарських посад у закладах охорони здоров'я, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28 жовтня 2002 року № 385, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12 листопада 2002 року за № 892/7181, може бути лікар, який закінчив інтернатуру за цією спеціальністю і має сертифікат лікаря-спеціаліста, а також особа, яка в установленому законодавством порядку допущена до медичної практики, пройшла курси спеціалізації або стажування та має необхідну за програмою теоретичну і практичну підготовку за своєю спеціальністю, володіє сучасними методами профілактики, діагностики, лікування і реабілітації.

2. Атестація з присвоєнням або підтвердженням звання «лікар-спеціаліст» певної лікарської спеціальності має передувати зайняттю особою лікарської посади в закладах охорони здоров'я, що відповідає певній спеціальності, або здійсненню медичної практики за певною спеціальністю.

Атестації на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» з конкретної лікарської спеціальності підлягають особи, які закінчують навчання в інтернатурі, а також особи, які відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25 грудня 1992 року № 195 «Про затвердження Переліку вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право займатися медичною і фармацевтичною діяльністю» допущені до лікарської діяльності та пройшли курси спеціалізації або стажування.

Атестації на визначення знань та практичних навичок з підтвердженням звання «лікар-спеціаліст» підлягають особи, які не працювали більше трьох років за конкретною лікарською спеціальністю і бажають підтвердити звання

лікаря-спеціаліста, та особи, у яких закінчився термін дії сертифіката лікаря-спеціаліста.

3. Лікарям, в яких під час відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку або за дитиною, яка потребує домашнього догляду (тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку), завершився термін дії сертифіката лікаря-спеціаліста, атестація відстрочується на відповідний період наказом керівника закладу вищої освіти, при якому створено комісію, за поданням керівника підприємства, установи, організації. На час перебування у такій відпустці вимоги щодо безперервного професійного розвитку не є обов'язковими.

4. Атестація на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням або підтвердженням звання «лікар-спеціаліст» проводиться в комісіях, які створюються при закладах вищої (післядипломної) освіти, що здійснюють підготовку фахівців у галузі знань 22 «Охорона здоров'я». У випадку підтвердження звання «лікар-спеціаліст» атестація проводиться в комісіях, які створюються при закладах вищої (післядипломної) освіти, що здійснюють підготовку фахівців у галузі знань 22 «Охорона здоров'я, у яких особа проходить цикли спеціалізації або проходить стажування.

Склад атестаційної комісії, яка проводить атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням або підтвердженням звання «лікар-спеціаліст» формується закладом вищої (післядипломної) освіти.

5. Для атестації на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «лікар-спеціаліст» до комісії не пізніше ніж за тиждень до початку її засідання медичний працівник, який бажає пройти атестацію подає такі документи:

1) письмова заява;

2) копії диплома про освіту та інших документів, що в установленому законодавством порядку дають право на зайняття конкретної лікарської посади;

3) атестаційний листок за формою, наведеною у додатку 1 до цього Положення.

6. Для атестації на визначення знань та практичних навичок з підтвердженням звання «лікар-спеціаліст» до комісії не пізніше ніж за тиждень до початку її засідання лікар подає такі документи:

1) письмова заява;

2) копії диплома про освіту та інших документів, що в установленому законодавством порядку дають право на зайняття конкретної лікарської посади;

3) атестаційний листок за формою, наведеною у додатку 1 до цього Положення;

4) особисте освітнє портфоліо з результатами проходження безперервного професійного розвитку за формою, наведеною у Порядку проведення атестації лікарів, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 року № 446, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 25 березня 2019 р. за № 293/33264. Ця норма не поширюється на осіб, які не працювали більше трьох років за конкретною лікарською спеціальністю та проходять курси спеціалізації у закладах вищої (післядипломної) освіти з метою проходження атестації на визначення знань та практичних навичок з підтвердженням звання «лікар-спеціаліст»;

5) копії документів, що підтверджують обліковані бали безперервного професійного розвитку.

Оригінали цих документів лікар пред'являє на засіданні атестаційної комісії особисто.

7. За результатами атестації з присвоєнням або підтвердженням звання «лікар-спеціаліст» атестаційна комісія може прийняти одне з таких рішень:

1) присвоїти звання «лікаря-спеціаліста» з конкретної лікарської спеціальності;

2) відмовити у присвоєнні звання «лікаря-спеціаліста» з конкретної лікарської спеціальності;

3) підтвердити звання «лікаря-спеціаліста» з конкретної лікарської спеціальності;

4) відмовити у підтвердженні звання «лікар-спеціаліст» з конкретної лікарської спеціальності.

8. Підставами для відмови у присвоєнні звання «лікар-спеціаліст» є низький рівень необхідної за програмою теоретичної та практичної підготовки за своєю спеціальністю, низький рівень володіння сучасними методами профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, що може призвести до погіршення стану пацієнта або його смерті.

9. Підставами для відмови у підтвердженні звання «лікар-спеціаліст» є недостатня кількість балів безперервного професійного розвитку, низький

рівень необхідної теоретичної та практичної підготовки за своєю спеціальністю, виявлений під час проходження стажування.

10. У день проведення атестації оголошується рішення комісії та доводиться до відома атестованого лікаря.

11. Протокол з рішенням атестаційної комісії про присвоєння або підтвердження звання «лікар-спеціаліст» з конкретної лікарської спеціальності затверджується у десятиденний строк наказом керівника закладу вищої (післядипломної) освіти, при якому створена комісія.

12. У рік отримання сертифіката лікаря-спеціаліста мінімальна кількість балів безперервного професійного розвитку вважається набраною.

V. Навчання медичних працівників на симуляційних тренінгах або тренінгах з оволодіння практичними навичками

1. Тренінги проводяться на базі симуляційних центрів закладів вищої освіти або в центрах екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, обладнаних засобами оснащення для демонстрації та тренування, відповідно до програми тренінгу, що затверджується керівниками цих закладів.

2. Програма тренінгу повинна забезпечувати навички формування безпосереднього алгоритму поведінки в ситуації, що вимагає швидкого реагування.

3. Тренінг повинен складатися з таких етапів:
контроль рівня підготовки, брифінг (інструктаж), отримання завдання (до 20% тривалості тренінгу);
безпосереднє виконання завдання;
дебрифінг (обговорення за результатами виконання завдання);
підсумкове виконання (до 10% тривалості тренінгу).

Тривалість безпосереднього виконання завдань та обговорення за результатами їх виконання повинна становити не менше 70% тривалості тренінгу.

4. Результатом проходження тренінгу має бути набуття або вдосконалення медичним працівником певної клінічної та/або практичної навички та/або компетенції (вміння застосовувати в індивідуальній лікарській практиці процедуру, маніпуляцію, техніку тощо).

5. За результатами проходження тренінгу медичному працівнику видається сертифікат, що повинен містити прізвище, власне ім'я отримувача сертифіката, дату видачі сертифіката та унікальний ідентифікатор сертифіката, який дозволяє підтвердити факт видачі сертифіката медичному працівнику.

VI. Організація планування циклів спеціалізації та циклів тематичного удосконалення медичних та фармацевтичних працівників

1. Планування циклів спеціалізації та циклів тематичного удосконалення медичних і фармацевтичних працівників передбачає визначення потреб в отриманні спеціалізації та проходженні циклів тематичного удосконалення.

2. Заклади вищої (післядипломної) освіти направляють в структурний підрозділ з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій (далі – структурний підрозділ) перелік назв циклів спеціалізації і тематичного удосконалення.

3. Заклади охорони здоров'я подають структурним підрозділам інформацію про потребу в післядипломній підготовці медичних та фармацевтичних працівників.

4. Структурний підрозділ за інформацією, поданою закладами охорони здоров'я та закладами вищої (післядипломної) освіти, складає план-заяву на наступний рік за формою, згідно з додатком 2 до цього Положення, і до 1 червня поточного року направляють її закладам вищої (післядипломної) освіти.

5. На підставі поданої структурним підрозділом інформації заклади вищої (післядипломної) освіти щорічно до 15 жовтня направляють в МОЗ на погодження проекти навчально-виробничих планів на наступний календарний рік за формою, згідно з додатком 3 до цього Положення.

У випадку планування проведення виїзних циклів тематичного удосконалення, форма їх проведення обов'язково зазначається у проекті навчально-виробничого плану з вказівкою закладу вищої (післядипломної освіти) та місця проведення.

6. МОЗ погоджує проекти навчально-виробничих планів до 15 листопада.

7. Відповідно до навчально-виробничих планів заклади вищої (післядипломної) освіти направляють путівки за формою, згідно з додатком 4 до цього Положення, в структурні підрозділи до 1 грудня на 1 півріччя і до 15 травня на 2 півріччя.

8. Заклади вищої (післядипломної) освіти у строк до 20 січня щороку направляють в МОЗ річні звіти про виконання навчально-виробничого плану за формою, згідно з додатком 5 до цього Положення.

VII. Направлення і зарахування медичних та фармацевтичних працівників на цикли спеціалізації і цикли тематичного удосконалення

1. Направлення медичних та фармацевтичних працівників на цикли спеціалізації і цикли тематичного удосконалення здійснюється за путівками закладів вищої (післядипломної) освіти.

2. Після одержання путівки керівник закладу охорони здоров'я, де працює медичний або фармацевтичний працівник, який направляється на цикл, видає наказ про відрядження цього працівника.

3. Заклади охорони здоров'я, що направляють медичних та фармацевтичних працівників на цикли спеціалізації та цикли тематичного удосконалення, забезпечують їх такими документами:

путівкою на навчання від закладу вищої (післядипломної) освіти, з включенням даних про відряджену особу, які завірені печаткою закладу і підписом керівника;

посвідченням про відрядження.

4. Медичний або фармацевтичний працівник, який прибув в заклад вищої (післядипломної) освіти, перед проходженням циклу спеціалізації та циклу тематичного удосконалення пред'являє:

путівку на навчання;

посвідчення про відрядження;

паспорт;

диплом або завірену копію диплома про закінчення закладу вищої та/або фахової передвищої освіти;

посвідчення про присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, сертифікат лікаря (провізора) – спеціаліста або свідоцтво про присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії (за наявності).

5. Медичні та фармацевтичні працівники заповнюють особисту картку слухача в електронній формі, дані якої звіряються з пред'явленими документами і разом з даними путівок використовуються для обліку і складання звіту закладами вищої (післядипломної) освіти.

Особиста картка в електронній формі включає такі відомості:

назва циклу;

прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;

назва закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;

відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;

посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;

науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

6. Зарахування медичних та фармацевтичних працівників на цикли спеціалізації і цикли тематичного удосконалення оформлюється наказом закладу вищої (післядипломної) освіти.

7. Медичні та фармацевтичні працівники з інших населених пунктів забезпечуються гуртожитком на період проходження циклів спеціалізації та циклів тематичного удосконалення.

VIII. Виготовлення, заповнення й видача документів медичним та фармацевтичним працівникам, які закінчили цикли спеціалізації та цикли тематичного удосконалення

1. Медичним та фармацевтичним працівникам, які закінчили цикл тематичного удосконалення, вноситься відповідний запис у посвідчення.

2. Право підпису у посвідченні надається ректорам і проректорам, деканам факультетів післядипломної освіти закладів вищої (післядипломної) освіти.

Підпис ректора (проректора, декана) завіряється гербовою печаткою закладу вищої (післядипломної) освіти.

3. Для реєстрації посвідчень, що видаються медичним та фармацевтичним працівникам, заводиться спеціальна книга, в яку вносяться такі дані:

порядковий реєстраційний номер;

дата видачі посвідчення;

прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) медичного або фармацевтичного працівника, який отримує посвідчення;

підпис медичного або фармацевтичного працівника, який отримує посвідчення.

4. Бланки посвідчень зберігаються як бланки суворої звітності.

5. При невиконанні навчального плану, а також у випадку порушення правил внутрішнього розпорядку медичний або фармацевтичний працівник може бути відрахований наказом ректора закладу вищої (післядипломної) освіти з видачею відповідної довідки про перебування на факультеті й причини відрахування.

IX. Фінансування післядипломної освіти та проходження заходів безперервного розвитку

1. Фінансування післядипломної освіти та проходження заходів безперервного розвитку здійснюється за бюджетні кошти та за кошти фізичних і юридичних осіб.

2. Навчання на циклах спеціалізації та тематичного удосконалення медичних та фармацевтичних працівників закладів охорони здоров'я комунальної форми власності та закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління МОЗ, здійснюється за кошти державного бюджету за направленням закладів охорони здоров'я.

Навчання на циклах спеціалізації та тематичного удосконалення медичних та фармацевтичних працівників закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління інших відомств, здійснюється за направленням та за кошти цих закладів.

3. Медичні та фармацевтичні працівники закладів охорони здоров'я комунальної форми власності та закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління МОЗ, також мають право за власним бажанням проходити навчання за кошти фізичних і юридичних осіб.

4. Навчання на циклах спеціалізації та циклах тематичного удосконалення медичних та фармацевтичних працівників закладів охорони здоров'я приватної форми власності здійснюється за кошти фізичних та юридичних осіб

**В.о. Генерального директора
Директорату медичних кадрів,
освіти і науки**

Тетяна ОРАБІНА